

Cynnal a Chadw Llwybrau Teithio Llesol yng Ngheredigion – Adroddiad Trosolwg

1. Cyflwyniad / Cefndir

Cyflwynodd Llywodraeth Cymru **Ddeddf Teithio Llesol (Cymru) 2013** ar 4 Tachwedd 2013 a chychwynnodd y Ddeddf ar 25 Medi 2014. Mae'r Ddeddf yn rhoi gofyniad ar awdurdodau lleol i wella'n barhaus y cyfleusterau a'r llwybrau ar gyfer cerddwyr a beicwyr a pharatoi mapiau yn nodi llwybrau presennol a llwybrau posibl yn y dyfodol i'w defnyddio. Mae'r Ddeddf hefyd yn ei gwneud hi'n ofynnol i gynlluniau ffyrdd newydd ystyried anghenion cerddwyr a beicwyr yn y cam dylunio.

Ar 7 Hydref 2014 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddogfen o'r enw 'Canllawiau statudol ar gyfer cyflenwi Ddeddf Teithio Llesol (Cymru) 2013'.

Yn Rhagfyr 2014 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddogfen o'r enw 'Canllawiau Dylunio' sy'n ddogfen ategol i'r Ddeddf.

Un o delerau ac amodau derbyn grantiau Cronfa Teithio Llesol / Llwybrau Diogel mewn Cymunedau / Grant Diogelwch Ffyrdd / Cronfa Trafnidiaeth Leol gan Lywodraeth Cymru yw bod rhaid i bob cynllun gael ei ddylunio yn unol â'r Canllawiau Dylunio hyn.

Erbyn hyn mae'r ddwy ddogfen uchod wedi cael eu disodli – ar 16 Gorffennaf 2021 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddogfen ddiwygiedig 'Canllawiau'r Ddeddf Teithio Llesol'.

[Canllawiau'r Ddeddf Teithio Llesol \(gov.wales\)](http://gov.wales)

"Mae teithio llesol yn flaenoriaeth allweddol yn Llwybr Newydd – sef Strategaeth Drafnidiaeth Cymru – ac mae ar frig yr hierarchaeth trafndiaeth gynaliadwy sy'n arwain ein holl weithgareddau ym maes trafndiaeth.

O ganlyniad, mae Strategaeth Drafnidiaeth newydd Cymru, sef Llwybr Newydd, wedi gosod targed bod 45% o deithiau yn cael eu gwneud ar droed, ar feic neu ar drafnidiaeth gyhoeddus erbyn 2040."

Lee Waters AS

Y Dirprwy Weinidog Newid Hinsawdd

2. Y Sefyllfa Bresennol / Materion

- Materion cynnal a chadw – llystyfiant sy'n ymledu ac yn tyfu drosodd – lled llwybr wedi'i leihau ac arwyddion llwybrau / arwyddion diogelwch wedi'u cuddio – enghreifftiau yn y lluniau isod.
 - Ffigurau 1 – 4:** Llwybr Ystwyth (llwybr beicio 'blaengar' Ceredigion) lle mae llystyfiant wedi tyfu dros y blynyddoedd i'r fath raddau fel bod y llwybr i'w weld yn gaeedig erbyn hyn ac yn ddigroeso i ddefnyddwyr.
 - Ffigurau 5 -7:** Llwybr Ystwyth lle mae llystyfiant sy'n ymledu wedi lleihau'r lled llwybr i lai na 2m, er bod y llwybr wedi cael ei adeiladu i led o 3m.
 - Ffigurau 8 -9:** Llwybr Rheidol gyda changhennau yn hongian drosodd a llystyfiant sy'n lleihau'r lled llwybr sydd ar gael.
- Ar hyn o bryd mae llwybrau Teithio Llesol / Beicio yn cael eu torri nôl unwaith bob blwyddyn. Nid yw hyn yn mynd i'r afael â'r llystyfiant sy'n ymledu dros ymylon llwybrau na

chlirio'r llystyfiant ar uchder a allai fod yn broblem diogelwch i ddefnyddwyr. Mae llystyfiant ar uchder hefyd yn cuddio cyfeiriad y llwybr ac arwyddion diogelwch / rhybudd.

- Mae'r contract cynnal a chadw wedi'i roi i gontractiwr preifat ar gyfer rhai llwybrau, fodd bynnag, mae peth gwaith cynnal a chadw llwybrau llesol hefyd yn cael ei wneud yn fewnol pan fydd adnoddau'n caniatáu. Mae'n bosib y bydd hyblygrwydd i wneud gwaith cynnal a chadw ychwanegol yn ystod misoedd y gaeaf, yn dibynnu ar gynnydd mewn adnoddau sy'n debygol o olygu bod angen cyllid ychwanegol.
- Mae gan wasanaeth Cynnal a Chadw Priffyrdd CSC adnoddau ac offer arbenigol cyfyngedig yn unig i ddelio â materion cynnal a chadw adweithiol ar lwybrau beicio, yn enwedig dail, canghennau a choed sydd wedi cwmpo a llystyfiant sy'n ymledu, a gallai rhaglen cynnal a chadw ragweithiol helpu i atal problemau rhag cyrraedd y raddfa o ymyrraeth sy'n ofynnol ar hyn o bryd.
- Ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus – roedd y ddau ymgynghoriad Teithio Llesol a gynhaliwyd hyd yma (2016 a 2021) wedi derbyn ymatebion oedd yn tynnu sylw at ddiffyg cynnal a chadw ar lwybrau beicio.
- Wrth gwrs mae angen cynnal a chadw rhwydwaith llwybrau cynyddol / ychwanegol a'r cyfleusterau a'r seilwaith Teithio Llesol sy'n gysylltiedig ag ef, e.e. cysgodfannau beiciau, gorsafoedd atgyweirio beiciau cyhoeddus a phympiau beiciau ac ati (**Ffigurau 13 – 18**).
- Mae'r rhwydwaith Priffyrdd yn cynyddu'n flynyddol (Teithio Llesol a Llwybrau Diogel, troedffyrdd newydd sy'n gwasanaethu datblygiadau newydd, ac yn arbennig mabwysiadu ystadau Adran 38) – eto i gyd mae'r gyllideb a'r adnoddau cynnal a chadw wedi lleihau a heb gadw i fyny â'r rhwydwaith sy'n ehangu. Dylai'r Cynllun Rheoli Asedau Priffyrdd adlewyrchu hyn a thynnu sylw at yr adnoddau ychwanegol sydd eu hangen.
- Fel enghraifft o'r rhwydwaith sy'n ehangu, dros y blynyddoedd diwethaf cafodd y llwybrau newydd canlynol eu hadeiladu:

Troedffordd Rhiwgoch	950 metr o droedffordd newydd wedi'i hychwanegu at y Briffordd Gyhoeddus
Bow Street i Benrhyncoch	2km o droedffordd cyd-ddefnyddio newydd wedi'i hychwanegu at y Briffordd Gyhoeddus
Llanbadarn i Ysgol Penweddig	275 metr o droedffordd cyd-ddefnyddio newydd wedi'i hychwanegu at y Briffordd Gyhoeddus

Mae'r ymatebion a dderbyniwyd fel rhan o'r Adolygiad Mapiau Rhwydwaith Teithio Llesol cyfredol wedi arwain at ychwanegu'r Llwybrau'r Dyfodol arfaethedig canlynol at y Rhwydwaith sy'n cynrychioli cynnydd sylweddol i'r Briffordd Gyhoeddus sydd i'w harchwilio a'i chynnal a chadw yn y dyfodol.

Waunfawr i IBERS	Tua 2km
Llandre i'r Borth	Tua 3km
Llechryd i Aberteifi	Tua 2km
Llanbedr Pont Steffan i Langybi	Tua 6km

Mae'r Cyngor newydd gyflwyno cais i 'Gronfa Codi'r Gwastad' yr Adran Drafnidiaeth ar gyfer rhaglen uchelgeisiol o sawl llwybr beicio gwledig pellter hir – gwella'r llwybrau presennol (e.e. Llwybr Ystwyth) yn ogystal â llwybrau newydd neu estynedig (e.e. Llwybr Llanerchaeron yn cysylltu Aberaeron â'r ysgol newydd Ysgol Dyffryn Aeron yn Felin-fach sy'n mesur oddeutu 11km).

3. Materion i'w Hystyried

Mae Teithio Llesol yn rhan flaenllaw o agenda presennol Llywodraeth Cymru i sicrhau newid mewn dulliau teithio o ddefnyddio'r car i gyfrannu at ddatgarboneiddio teithio a thrafnidiaeth, hyrwyddo ffyrdd o fyw mwy iach a mwy actif, cyfrannu at aer glanach a'r materion amrywiol sy'n gysylltiedig â newid hinsawdd.

Mae nifer o gamau y gellir ystyried eu cymryd, megis:

- Adnodd cynnal a chadw dynodedig i gynnal y Prif Lwybrau Teithio Llesol ar sail gylchol a mwy rheolaidd a'r Llwybrau Eilaidd ar sail gylchol yn llai aml. Mae posibilrwydd y gallai'r gwaith hwn barhau'n 'fewnol' neu gael ei neilltuo i gontractiwr allanol.
- Mae hyblygrwydd posibl gan wasanaeth Parciau a Gerddi CSC i wneud gwaith cynnal a chadw ychwanegol yn ystod misoedd y gaeaf, ar yr amod bod adnoddau'n cynyddu.
- Cynnal a chadw'r seilwaith beicio h.y. cysgodfannau beiciau (gan gynnwys golchi / glanhau blynyddol) a gorsafoedd beiciau a phympiau beiciau.

Rhaid i lwybrau Teithio Llesol gael eu hadeiladu yn unol â Safonau Dylunio Teithio Llesol Llywodraeth Cymru, e.e. bwlch gofynnol o 500mm rhwng celfi stryd i ymyl ôl llwybrau cyd-ddefnyddio; uchder gosod gofynnol o 2.4m ar gyfer arwyddion – mae angen i'r gwasanaeth cynnal a chadw sicrhau bod y safonau hyn yn cael eu cynnal gan sicrhau bod pobl yn cael eu hannog i ddefnyddio'r llwybrau hyn yn ddiogel o dan yr agenda Teithio Llesol a Newid Hinsawdd.

Gofynnir i'r Pwyllgor nodi'r Adroddiad a'r camau y mae'r Swyddogion yn eu cymryd i roi sylw i oblygiadau'r rhwydwaith Teithio Llesol sy'n ehangu. Mae'n bosibl na fydd y cyllidebau presennol ar gyfer Cynnal a Chadw Priffyrdd (Refeniw) yn ddigonol i gynnal y rhwydwaith presennol i'r safonau a ddisgwylir, yn wyneb rhwydwaith a fydd yn ehangu yn y dyfodol fel y nodir yn yr adroddiad hwn. Heb adnoddau pellach, bydd cyflwr llwybrau presennol yn dirywio ymhellach, gan eu gwneud yn llai ymarferol i'w defnyddio, yn anniogel a heb fod yn addas i'r diben o annog lefelau cynyddol o Deithio Llesol a bodloni dyletswyddau'r Cyngor o dan y Ddeddf Teithio Llesol.

Gari Jones

Peiriannydd – Teithio Llesol a Diogel

Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol

12.08.21

Diwygiwyd 05.10.21

Ffigur 1: Llwybr Ystwyth yn Rhydyfelin Mai 2013:

Ffigur 2: Llwybr Ystwyth yn Rhydyfelin Gorffennaf 2021:

Ffigur 3: Llwybr Ystwyth yn Rhydyfelin Mai 2013:

Ffigur 4: Yr un lleoliad Gorffennaf 2021:

Ffigur 5: Llwybr Ystwyth Gorffennaf 2021:

Ffigur 6: Llwybr Ystwyth Gorffennaf 2021:

Ffigur 7: Llwybr Ystwyth ger Tynygraig Mehefin 2013

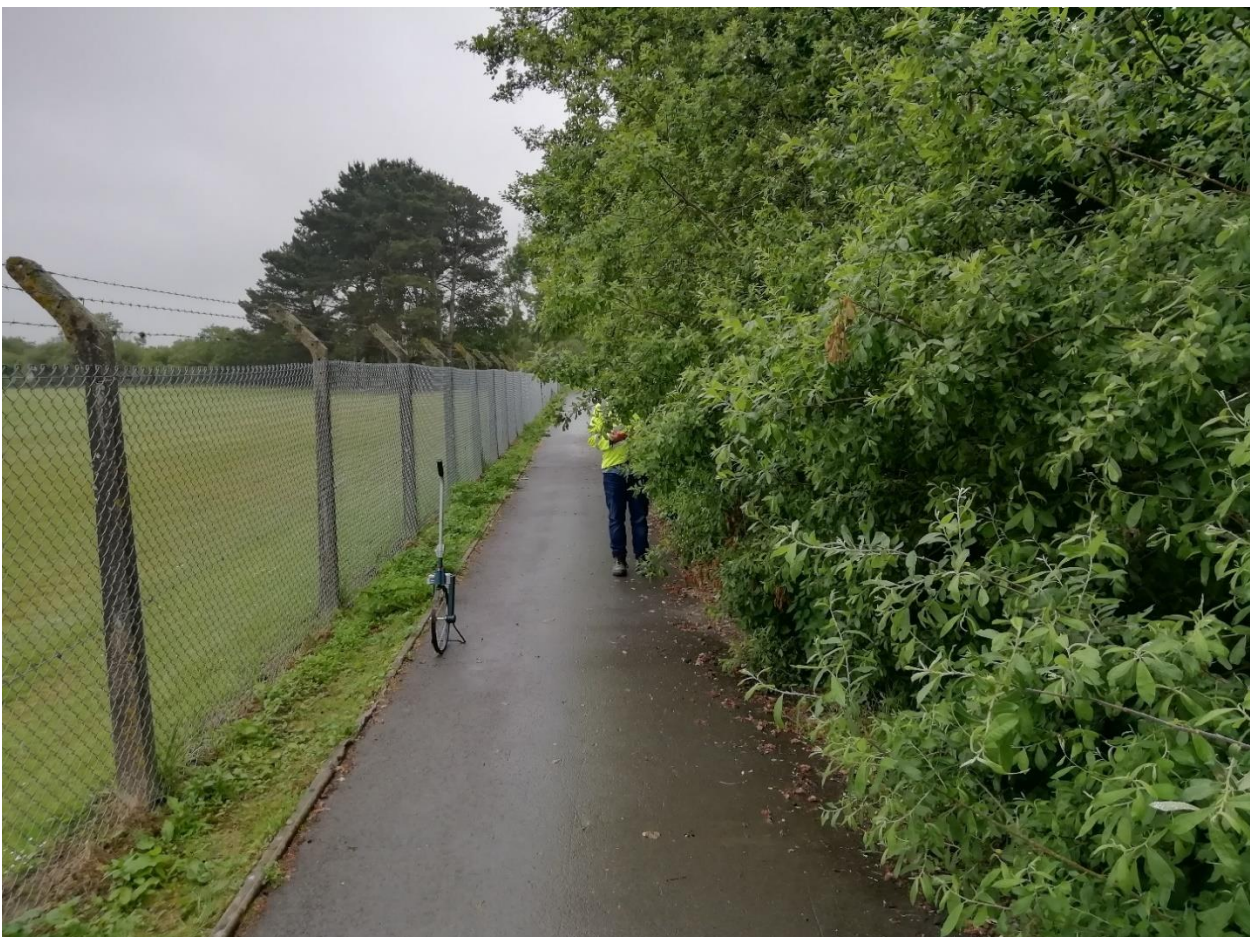
Cafodd y darn hwn ei adeiladu'n wreiddiol fel llwybr 3 metr o led, ond mae diffyg cynnal a chadw digonol a rheolaidd wedi ei leihau i drac sengl oherwydd bod y llystyfiant sy'n ymledu'n gyson wedi gorfodi defnyddwyr i symud i ganol y llwybr:

Ffigur 8: Llwybr Rheidol Mehefin 2021:

Ffigur 9: Llwybr Rheidol Mehefin 2021:

Ffigur 10: Llwybr Cyd-ddefnyddio Bow Street i IBERS

Mai 2021 – Cafodd y llwybr hwn ei adeiladu ar ddechrau 2019 ac mae eisoes yn dangos arwyddion o lystyfiant yn ymledu dros yr ymylon llwybr:

Ffigur 11: Gorffennaf 2019 – Ymylon llwybr i'w gweld isod:

Ffigur 12 Llwybr Cyd-ddefnyddio Bow Street i IBERS

Mae'r llun isod yn dangos pa mor gyflym y gall llystyfiant ymledu oherwydd cafodd y llwybr hwn ei adeiladu'n ddiweddar yn 2020.

Ffigur 13: Cysgodfan Beiciau a Gorsaf Atgyweirio Beiciau Cyhoeddus a'r Pwmp Beiciau ger Gorsaf Drenau Aberystwyth – Mai 2018:

Ffigur 14: Mehefin 2020:

Ffigur 15: Morfa Mawr, Cysgodfan Beiciau Aberystwyth – Mai 2018:

Ffigur 16: Gorffennaf 2021:

Ffigur 17: Gorffennaf 2021:

Ffigur 18: Stryd y Popty, Rhesel Feiciau a Phwmp Beiciau

Diwedd.